

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра Комп'ютерні та інформаційні системи

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор (заступник директора)
з науково-педагогічної та
методичної роботи

_____ Костін В. В.
“ _____ ” _____ 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Системне програмне забезпечення»

(шифр і назва навчальної дисципліни)

спеціальність 123 Комп'ютерна інженерія

(шифр і назва спеціальності)

факультет електроніки та комп'ютерної інженерії

(назва інституту, факультету, відділення)

(Шифр за ОПП 1.3.04)

Робоча програма «Системне програмне забезпечення» для студентів за спеціальністю 123 Комп'ютерна інженерія „___” _____, 2020 року – __ с.

Розробник: Ю. В. Зілінський, старший викладач кафедри КІС

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри комп'ютерних та інформаційних систем

Протокол від “___” _____ 2020 року № _____

В.о. завідувача кафедри _____ (М.І. Гученко)

“___” _____ 2020 року

Схвалено методичною комісією вищого навчального закладу за спеціальністю 123 «Комп'ютерна інженерія»

Протокол від “___” _____ 2020 року № _____

“___” _____ 2020 року Голова _____ (_____)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів* 8	Галузь знань: 12 «Інформаційні технології»	Нормативна
Модулів – 2	Спеціальність: 123 «Комп’ютерна інженерія»	Рік підготовки: (курс)
Змістових модулів – 2		3-й
Курсовий проект		Семестр
Загальна кількість годин – 240		5-й – 6-й
Тижневих годин для денної форми навчання: 5-й семестр аудиторних – 2,85 самостійної роботи студента – 4,29 6-й семестр аудиторних – 2,85 самостійної роботи студента – 7,14	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції
		12 – 12 год.
		Практичні
		0 – 10 год.
		Лабораторні
		28 – 18 год.
		Самостійна робота
60 – 100 год.		
		Вид контролю:
		5-й семестр – іспит 6-й семестр – залік, курсний проект

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить – $80/160 = 0,5$

* 1 кредит = 30 год.

Кількість кредитів = $240/30=8$

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Системне програмне забезпечення» полягає у вивченні основ функціонування багато задачних операційних систем та їх програмних засобів.

Завданням вивчення дисципліни «Системне програмне забезпечення» є набуття практичних навичок програмної реалізації елементів системних програм.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

класифікацію програмного забезпечення, задачі системного програмного забезпечення, принципи функціонування багато задачних середовищ, організацію програмних інтерфейсів операційних систем, способи планування процесів і потоків, методи організації взаємодії процесів, методи синхронізації процесів і потоків, методи перехоплення системних викликів, методи організації мережевої взаємодії додатків.

вміти:

керувати пам'яттю, файловими системами, процесами і потоками; організовувати взаємодію поміж процесами з використання комунікаційних засобів операційної системи; використовувати синхронізуючі примітиви при організації взаємодії процесів і потоків; обробляти виключення в багато потокових додатках; розробляти системні сервіси операційної системи; організовувати мережеву взаємодію процесів.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1.

Тема 1. Базові відомості про архітектуру Windows NT.

Компоненти режиму користувача. Компоненти режиму ядра. Програмні файли Windows NT. Інтерфейс Win API. Механізми виклику API функцій. Інтерфейс Native API.

Тема 2. Керування пам'яттю й файловими системами.

Організація пам'яті в Windows NT. Організація віртуальної пам'яті в Windows NT. Керування віртуальною пам'яттю. Керування купами. Файлові системи Windows NT. Основні функції для роботи з каталогами та файлами. Файли, відображувані на пам'ять.

Тема 3. Керування процесами і потоками.

Поняття «процес». Поняття «потік». Планування потоків. Рівні пріоритетів. Одержання інформації про потоки і процеси. Створення й знищення дочірніх процесів. Знищення не дочірніх процесів. Створення й завершення потоків. Припинення й поновлення потоків. Керування пріоритетами потоків.

Тема 4. Синхронізація процесів і потоків.

Interlocked-функції. Синхронізація за допомогою критичних секцій та Windows-повідомлень. Синхронізація з використанням м'ютексів, семафорів, подій.

Тема 5. Організація взаємодії поміж процесами.

Файли відображені на пам'ять. Анонімні канали. Іменовані канали. Поштові скриньки. Windows Sockets API.

Змістовний модуль 2.

Тема 6. Обробка виключень.

Суть механізму обробки виключень. Класифікація оброблювачів. Фінальний структурний оброблювач виключень. Поточковий структурний оброблювач виключень. Векторна обробка виключень.

Тема 7. перехоплення API-викликів.

Методи перехоплення API функцій: модифікація таблиці імпорту, модифікація програмного коду API функції, підміна коду DLL. Впровадження DLL за допомогою віддалених потоків, за допомогою пасток, модифікацією контексту потоку, за допомогою APC, з використанням реєстру.

Тема 8. Сервісні процеси Windows NT.

Інфраструктура сервісних процесів. Методи встановлення сервісів. Керування сервісами. Налаштування сервісів.

Тема 9. Системний реєстр.

Структура реєстру. Угоди по роботі з реєстром. Функції для роботи з реєстром.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	усього	у тому числі			
л		п	лаб	с.р.	
Модуль 1 (5-й семестр)					
Змістовний модуль 1					
Тема 1. Базові відомості про архітектуру Windows NT.	6	2	–	0	4
Тема 2. Керування пам'яттю й файловими системами.	18	2	–	6	10
Тема 3. Керування процесами і потоками.	10	2	–	2	6
Тема 4. Синхронізація процесів і потоків.	10	2	–	0	8
Тема 5. Організація взаємодії поміж процесами.	56	4	–	20	32
Разом за модулем 1	100	12	–	28	60
Модуль 2 (6-й семестр)					
Змістовний модуль 2					
Тема 6. Обробка виключень.	12	2	2	4	4
Тема 7. Перехоплення API-викликів.	30	6	4	6	14
Тема 8. Сервісні процеси Windows NT.	24	2	2	6	14
Тема 9. Системний реєстр.	14	2	2	2	8
Разом за модулем 2	80	12	10	18	40
ІНДЗ: Курсовий проект	–	–	–	–	60
Семестровий контроль: залік	–	–	–	–	–
Усього годин	240	24	10	46	160

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1		
1.	Пошук файлу/каталогу й перегляд вмісту каталогу	2
2.	Основний API введення/виведення і робота з файлами	2
3.	Файли, що відображені в пам'ять	2

4.	Одержання інформації про процеси та потоки системи	2
5.	Організація взаємодії поміж процесами за допомогою файлів, що відображені в пам'ять	4
6.	Організація взаємодії поміж процесами за допомогою іменованих каналів	4
7.	Організація взаємодії поміж батьківським та дочірнім процесом за допомогою анонімних каналів	4
8.	Організація конвеєрної взаємодії поміж процесами за допомогою не іменованих каналів	4
9.	Організація взаємодії поміж процесами з використанням можливостей інтерфейсу WinSock	4
Усього годин за модуль		28
Модуль 2		
10.	Потокові структурні обробники виключень	2
11.	Векторна обробка виключень	2
12.	Перехоплення API функцій упровадженням DLL за допомогою віддалених потоків	2
13.	Перехоплення API функцій упровадженням DLL за допомогою реєстру	2
14.	Використання стандартних хуків	2
15.	Інфраструктура сервісних процесів	2
16.	Локальні інтерфейси сервісних процесів	2
17.	Мережеві інтерфейси сервісних процесів	2
18.	Керування параметрами роботи сервісів	2
Усього		18

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1		
1.	Базові відомості про архітектуру Windows NT	4
2.	Керування пам'яттю й файловими системами.	10
3.	Керування процесами і потоками.	6
4.	Синхронізація процесів і потоків.	8
5.	Організація взаємодії поміж процесами.	32
Усього за модуль 1		60
Модуль 2		
6.	Обробка виключень.	4
7.	Перехоплення API-викликів.	14
8.	Сервісні процеси Windows NT.	14

9.	Системний реєстр.	8
10.	Курсовий проект	60
	Усього за модуль 2	100
	Усього	160

7. Методи навчання

Лекції, лабораторні роботи, практичні заняття, самостійна робота, консультації.

8. Методи контролю

В процесі вивчення дисципліни застосовуються наступні види контролю:

- поточний контроль (постійно) – здійснюється впродовж семестру на основі результатів виконання лабораторних робіт і завдань практичних занять з розділів дисципліни;
- періодичний контроль (епізодично) – здійснюється на основі результатів виконання самостійної роботи з окремих розділів дисципліни;
- підсумковий контроль (остаточний) – здійснюється на основі результатів усіх попередніх контролів та іспиту і заліку.

9. Розподіл балів, що отримують студенти

5-й семестр

Вид занять	Модуль №1					Разом
	T1	T2	T3	T4	T5	
Лабораторні роботи	–	9	7	–	50	66
Самостійна робота	2	4	2	–	6	14
Практичні заняття	–	–	–	–	–	–
Модульний контроль	–	–	–	–	–	20
Усього						100

6-й семестр

Вид занять	Модуль №2				Разом
	T 6	T7	T8	T9	
Лабораторні роботи	12	18	18	4	52
Практичні заняття	2	4	2	2	10
Самостійна робота	2	6	6	4	18
Модульний контроль	–	–	–	–	20
Усього					100

T1, T2, ... T9 – теми

За виконання курсового проекту

Сумарна оцінка виконання усіх етапів проекту	Захист проекту	Сума
до 80	до 20	100

Примітка:

Критерії оцінювання розробляються викладачем особисто, згідно з Положенням про проведення поточного та семестрового контролю

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

1. Ю.В. Зілінський, О.М. Мотолига. Методичні вказівки щодо виконання лабораторних робіт з навчальної дисципліни «Системне програмне забезпечення» для студентів денної та заочної форм навчання зі спеціальності 123 – «Комп'ютерна інженерія» (у тому числі скорочений термін навчання). Частина I. – Кременчук: КрНУ, 2020.

2. Ю.В. Зілінський, О.М. Мотолига. Методичні вказівки щодо виконання лабораторних робіт з навчальної дисципліни «Системне програмне забезпечення» для студентів денної та заочної форм навчання зі спеціальності 123 – «Комп'ютерна інженерія» (у тому числі скорочений термін навчання). Частина II. – Кременчук: КрНУ, 2020.

3. Ю.В. Зілінський, Р. С. Цвентарний. Методичні вказівки щодо виконання лабораторних робіт з навчальної дисципліни «Системне програмне забезпечення» для студентів денної та заочної форм навчання зі спеціальності 123 – «Комп'ютерна інженерія» (у тому числі скорочений термін навчання). Частина III. – Кременчук: КрНУ, 2020.

4. Ю. В. Зілінський. Методичні вказівки щодо виконання курсового проекту з навчальної дисципліни «Системне програмне забезпечення» для студентів денної та заочної форм навчання зі спеціальності 123 – «Комп'ютерна інженерія» (у тому числі скорочений термін навчання). – Кременчук: КрНУ, 2020.

5. Конспект лекцій (електронний варіант).

6. Слайдові презентації матеріалу лекцій і практичних занять.

7. Тестові завдання підсумкового контролю.

11. Рекомендована література

Основна

1. Вильямс А. Системное программирование в Windows 2000 для профессионалов. – СПб.: Питер, 2001. – 624 с.; ил.

2. Джонс Э., Оланд Дж. Программирование в сетях Microsoft Windows. Мастер-класс: Пер. с англ. – С.Пб.: Питер; М.: Издательско-торговый дом «Русская редакция», 2001. – 608 с.:ил.

3. Зайцев О.В. Rootkits, Spyware / Adware, Keyloggers & Backdoors: обнаружение и защита. – С.Пб.: БХВ-Петербург, 2006. – 304 с.:ил.

4. Побегайло А.П. Системное программирование в Windows. – С.Пб.: БХВ-Петербург, 2006. – 1056 с.:ил.

5. Рихтер Дж. Windows для профессионалов: создание эффективных Win32 приложений с учетом специфики 64-разрядной версии Windows/Пер. С англ. – 4-е изд. – СПб.: Питер; М.: Издательско-торговый дом "Русская Редакция", 2004. – 749 с.; ил.

6. Рихтер Дж. Программирование серверных приложений для Microsoft Windows 2000. Мастер-класс / Дж. Рихтер, Дж. Д. Кларк; пер. с англ. – СПб. : Питер; М. : Издательско-торговый дом «Русская Редакция», 2001. – 592 с. : ил.

7. Снейдер Й. Эффективное программирование TCP/IP. Библиотека программиста. – С.Пб.: Питер, 2002. – 320 с.:ил.

8. Фостер Дж. Разработка средств безопасности и эксплойтов / Дж. Фостер, В. Лю; пер. с англ. – М. : Русская редакция; СПб. : Питер, 2007. – 749 с. : ил.

9. Харт Д.М. Системное программирование в среде Windows. – 3-е издание: Пер. с англ. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2005. – 592 с.:ил.

10. Хонейкатт Дж. Реестр Microsoft Windows XP. Справочник профессионала : практическое пособие / Дж. Хонейкатт; пер. с англ. – М. : Издательство «СП ЭКОМ», 2003. – 656 с. : ил.

Допоміжна

11. Колисниченко Д.Н. Rootkits под Windows. Теория и практика программирования «шапок-невидимок». – С.Пб.: Наука и техника, 2006. – 320 с.:ил.

12. Румянцев П. В. Работа с файлами в Win 32 API. – 2-е изд., – М.: Горячая Линия - Телеком, 2002. – 216 с.

13. Румянцев П.В. Азбука программирования в Win32 API. – 3-е изд., доп. – М.: Горячая Линия - Телеком, 2001. – 312 с.

14. Фролов А.В., Фролов Г.В. Программирование для Windows NT. – М.: Диалог-МИФИ, 1996. Том 26, – Часть 1. – 272 с.

15. Фролов А.В., Фролов Г.В. Программирование для Windows NT. – М.: Диалог-МИФИ, 1997. Том 27, – Часть 2. – 272 с.